

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Анжелика Спасова Велкова, д.м.н.

Ръководител катедра „Социална и превантивна медицина, медицинска статистика, педагогика и психология” при ФОЗ на МУ-Плевен

Относно: Дисертационен труд на тема „Рискови фактори за раждане на недоносени деца и влиянието им върху здравните и социалните потребности при развитието на децата до 3-годишна възраст” с автор *д-р Мариела Стефанова Камбурова*, докторант на самостоятелна подготовка, за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”

Със заповед №419/04.03.2014 г. на Ректора на МУ-Плевен съм определена за член на Научно жури за оценка на дисертационния труд на д-р Мариела Стефанова Камбурова. На първо неприсъствено заседание на Научното жури ми е възложено изготвяне на становище.

Дисертационният труд на д-р М. Камбурова съдържа 189 стандартни страници. Работата е онагледена с 28 таблици, 58 фигури и 3 приложения. Библиографията включва 330 литературни източника, от които 116 са на кирилица.

1. Оценка на актуалността на темата:

Дисертационният труд на д-р Камбурова е посветен на една традиционно важна тема за общественото здраве – недоносеността. Макар и биологично явление по своята същност, недоносеността е доказателство за модифициращото влияние на социално-икономическите фактори и оказваната антенатална медицинска помощ за жените по време на бременността. В перспективата на концепцията за здравето през целия жизнен цикъл на човека, са натрупани много доказателства за важността на вътреутробното развитие и най-ранния етап от живота. В последните десетилетия нараства броят на епидемиологичните проучвания, проследяващи дългосрочните и краткосрочни ефекти на различни експозиции, действащи по време на бременността. Недоносеността може да се разглежда като един неоптимален резултат от бременността, но тя е и фактор за

бъдещото здраве и физическо, психическо и социално благополучие на децата. Дисертационният труд на д-р Камбурова представлява актуално по темата си модерно епидемиологично изследване за нашата страна, посветено на факторите на недоносеността и влиянието, което тя има върху бъдещото развитие на децата.

2. Оценка на целта, задачите, материала и методологията:

Целта на дисертационния труд е ясна и логично определена. Тя се реализира чрез 6 задачи, съобразени с обекта и предмета на проучването.

Методологията на проучването е комплексна и компетентно подбрана. Тя включва срезово проучване, идентифициращо всички недоносени деца, родени в Клиниката по акушерство на УМБАЛ „Д-р Г. Странски” – Плевен през 2007 г. Подходящо е определена контролна група от доносени деца, живеещи в гр. Плевен. Двете групи са проследени през първите три години от развитието, като са представени сравнения на здравния статус, развитието и социалното благополучие на децата от двете групи през 2011 г. Формулирани са ясни критерии за включване и изключване, проучени са значителен брой фактори за недоносеността и нейните ефекти върху здравното и социално развитие на децата в ранното детство, като за целта са разработени оригинални въпросници. Използвани са социологически методи, клинични методи за оценка на здравното състояние и на нервно-психическото развитие на децата, класически и модерни методи за статистически и епидемиологичен анализ. Докторантката е предложила адаптиран индекс за оценка на потреблението на здравни и социални услуги. Методичната част на дисертацията показва отлично владение на съвременните изследователски методи в социалната медицина от д-р Камбурова и гарантира валидността на резултатите на проучването.

3. Оценка на резултатите и изводите:

Резултатите от дисертационния труд са представени последователно, сравнени са с резултатите от други подобни проучвания и са обсъдени в светлината на съвременните разбирания за рисковите фактори и ефекти на недоносеността.

За постигане на целта докторантката анализира влиянието на значим брой променливи за раждането на недоносени деца. Умело тя определя количествено ефектите и извежда както рискови, така и протективни фактори за недоносеност. Важно значение за превенцията на недоносеността има своевременността на обхвата под наблюдение и честотата на профилактичните консултации на бременните жени. Сравненията между групите на недоносените и доносените деца установяват съществени различия в адаптацията, заболяемостта и честотата на вродените аномалии.

Идентифицирани са фактори, свързани с развитието на двете групи деца до 3-годишна възраст, като са посочени по-неблагоприятните социални и здравни характеристики на родителите на недоносените деца. Проследени са влиянията на недоносеността върху физическото, нервно-психичното развитие и здравния статус на децата. Отчетени са негативните ефекти на недоносеността върху редица от параметрите на физическото и психично развитие на децата, все още непреодоляни до тригодишна възраст. По-висока е честотата и на ползваните здравни и социални услуги от преждевременно родените с ниско тегло, като повече от три четвърти от тях са с високо потребление на тези услуги.

4. Оценка на изводите и приносите:

Направените изводи представляват основни обобщения от получените резултати. Те са ясни и добре формулирани. Въз основа на тях са направени препоръки за организационни, медицински, здравновъзпитателни и образователни мерки за превенция на недоносеността.

Приемам приносите на труда, както са определени от докторантката. Специално искам да отбележа методологията на проучването и доказателствата за влиянието на социално-икономически фактори за недоносеността и по-лошото здравно развитие на недоносените деца. Проучването предоставя основа за бъдещи научни разработки за ефектите на ранните експозиции върху здравето и в по-късните етапи на живота, както и за оценка на влиянието на недоносеността върху социалната мобилност и позиция на индивида в късния живот. Дисертационният труд дава теоретична основа за усъвършенстване на програмите за майчино и детско здравеопазване и превенция на недоносеността с количественото определяне на ефектите на рисковите и протективни фактори за явлението.

5. Бележки и препоръки към дисертационния труд:

Нямам съществени забележки към дисертационния труд. Препоръчвам на д-р Камбурова да проследи кохортата в бъдещите години за изясняване на ефекта на недоносеността в по-късна детска възраст и в зрелия живот и на възможностите за преодоляването на този ефект с помощта на медицински и други мерки.

6. Заключение:

Дисертацията на д-р Мариела Стефанова Камбурова е резултат от дългогодишен и задълбочен изследователски труд. Тя е напълно завършено научно изследване с актуална тема, комплексна приносна методология, значими изводи и практически препоръки за бъдеща научна работа и практическо приложение. Разработката отговаря

на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и на Правилника за РАС на МУ-Плевен за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Давам положителна оценка и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” на д-р Мариела Камбурова.

18.03.2014 г.

Изготвил становището:

(проф. д-р А. Велкова, д.м.н.)